

ГЕРОЇЧНИЙ МІФ У РОМАНІ ГАЛИНИ ПАГУТЯК «СЛУГА З ДОБРОМИЛЯ»

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія.

Випуск 2 (36) 2016

УДК 821.161.2'09 : 82–343 „20”

Бокшань Г. Героїчний міф у романі Галини Пагутяк «Слуга з Добромиля», 12 стор.: бібліографічних джерел – 17, мова – українська.

Анотація. У статті аналізується специфіка оригінальної інтерпретації героїчного міфу в романі Г. Пагутяк «Слуга з Добромиля». З'ясовуються особливості реалізації мотивів героїчного дитинства (незвичайного походження, спасіння немовляти від навислої загрози, ініціаційних випробувань) через образ головного персонажа. Характеризується своєрідність утілення в образі Слуги з Добромиля функцій культурного героя, спрямованих на впорядкування світу й боротьбу зі хтонічними силами. Розглядаються ознаки «суперперсональності» міфологічного героя, спроектовані на головного персонажа роману (здатність розумітися з тваринами, керувати природними стихіями, безсмертя). Простежуються інтертекстуальні зв'язки образу Слуги з архетипним образом лицаря та властивим героїчному міфу мотивом подорожі.

Висновується, що втілення героїчного начала в образі дхампіра свідчить про неоміфологічну трансформацію архетипу в романі «Слуга з Добромиля», а об'єктом подальших досліджень можуть стати елементи героїчного міфу в інших творах Г. Пагутяк.

Ключові слова: неоміфологізм, героїчний міф, мотиви героїчного дитинства, архетип культурного героя, архетипний образ лицаря, міфологема вогню, мотив подорожі, модель циклічного часу, мотив вічного повернення, інтертекстуальні зв'язки.

В одному з інтерв'ю Г. Пагутяк зазначає: «Для мене найважливіший образ-символ, який проходить через усе моє життя, – це лицар-заступник. В українського народу було тільки два лицарі-заступники. Це Шевченко і Сковорода» [12]. На художньому рівні ця позиція письменниці відображена в інтерпретації мотивів лицарського роману у фентезійних творах («Втеча звірів, або Новий бестіарій», «Королівство», «Зачаровані музиканти»), а також в образних репрезентантах архетипу героя, найяскравішим з яких є головний персонаж «Слуги з Добромиля». Такі мистецькі акценти пояснюються стильовими аспектами творчості Г. Пагутяк, адже «неоміфологізм апелює до героїчного, а не до космогонічного міфу» [15].

Стійкий інтерес літературознавців до художньої прози Г. Пагутяк виявляється у значній кількості наукових розвідок, спрямованих на вивчення її поетики, а також у тому, що доповіді, присвячені творам письменниці, провокують жваві дискусії на конференціях різних рівнів. Роман Г. Пагутяк «Слуга з Добромиля» викликав посилену увагу вчених і критиків, які застосовують різноманітні інтерпретаційні стратегії для його дослідження. Зокрема, А. Артюх зосередилася на художній версії проблеми самопізнання [1], О. Вещикова визначила своєрідність образу священнослужителя [2], Д. Лукьяненко з'ясувала специфіку втілення образу «сковородинівської людини» [5], К. Левків схарактеризувала систему персонажів [4], В. Неборак залучив у силове поле аналізу композиційні та нарративні особливості твору [8], О. Огульчанська розглянула хронотоп роману крізь призму сюжетотворення і характеротворення [9]. Утім наразі бракує публікацій, які б висвітлювали специфіку «Слуги з Добромиля» як явища

неоміфологізму, що й зумовлює актуальність теми запропонованої статті.

Мета нашого дослідження – проаналізувати роман «Слуга з Добромиля» в аспекті його зв'язків з героїчними міфами і визначити неоміфологічні прийоми, використані Г. Пагутяк у цьому творі.

Розглядаючи міфологічні мотиви героїчного дитинства, Є. Мелетинський пише: «Мотиви божественного походження, чудесного народження, вражаюче швидкого зростання і дозрівання дитини-героя мають здебільшого ту ж саму функцію, що і випробування посвячення, оскільки вони пояснюють дивовижну силу героя» [6, с. 24]. В інтерпретації Г. Пагутяк ці мотиви розгортаються в оповіді Слуги з Добромиля про його незвичайне походження, з якої читач довідується, що герой був дхампіром – сином опиря та відьми – і дуже рано залишився сиротою. Коли односельці дізналися (завдяки ритуалу з конем), що його батько – носферату, то «серце небіжчика проткнули дубовим кілком, відрізали голову, а потім спалили на вогні з тернового та шипшинового гілля» [13, с. 84]. Трагічний модус оповіді Слуги досягає ще більшої концентрації, коли герой згадує обставини загибелі матері. Священик вирішив, що злого духа з жінки може вигнати лише вогонь: «Він порадив їм обвести місце для кострища дев'ятьма колами з крейди, розведеної свяченою водою, щоб диявол, виходячи з тіла нещасної, не перейшов до когось із вірних» [13, с. 85]. Відтак, мотив незвичайного походження героя в інтерпретації Г. Пагутяк корелює з мотивом ритуального вбивства й набуває у такий спосіб містичних обертонів і готичного аранжування.

Є. Мелетинський згадує ще один важливий мотив, властивий героїчному міфу, – спасіння не-

мовляти від навислої над ним небезпеки [6, с. 30]. Маленькому дхампіру загрожувала смерть, адже в синові відьми й носферату вбачали потенційну небезпеку для громади. Хлопчика врятувала вовчиця, яка лишила його при дорозі, де дитину знайшла валка Купця з Добромиля. Слуга так говорить про рішення матері: «Вона доручила вовкам пильнувати мене, бо довіряла їм більше, ніж людям» [13, с. 89]. Епізод спасіння Слуги хижою твариною алюзійно пов'язаний з образом капітолійської вовчиці, яка врятувала майбутніх засновників Риму Рема і Ромула. Мотив вигодовування дитини вовчицею присутній і в кельтському героїчному міфі про Кормака мак Арта [17, с. 98]. Слуга усвідомлював, що майже ніхто не міг здогадатися про його незвичайне походження: «Тільки дуже сильний ворожбит здатний розпізнати мою приховану силу» [13, с. 89]. Такі смислові акценти в роздумах Слуги увиразнюють мотиви героїчного міфу.

Як зазначає Є. Мелетинський, «мотиви героїчного дитинства почасти також відображають обряди ініціації, а частково слугують загальним вираженням, знаком самого героїзму» [6, с. 24]. Коли Слуга підлітком перебував у монастирі, уві сні Ворожбит попередив про незвичайну місію, яку доведеться виконати хлопцеві у зв'язку з загадковою смертю в підземеллі чотирьох копачів: «Кожен з них наклав на себе руки в певний спосіб» [13, с. 119]. Ченці вважали, «що чоловіки знайшли вхід до пекла і не змогли винести жакливого видовища геєни огненної, в якій мучились також їхні кривні» [13, с. 120]. Слугу зачинили в підземеллі, офірувавши його злому духові: «Завжди в жертву приносили дітей і молодих гарних дівчат, і нема чого дивуватись нечулості простих марновірних ченців» [13, с. 122–123]. Там хлопчик побачив смерті чотирьох копачів з промовистими іменами: Жаль, Страх, Туга, Заздрість, яких прислав мелодією з сопілки, відкривши чарівну силу свого подиху: «Моя колискова була ніжно-рожева. Пісня смерті, що я взяв із собою, була кольору глини, жовто-коричнева, але десь була ще й інша музика, до якої я тягнувся, – триумфуюча мелодія життя, що вміщувала всі барви світу» [13, с. 127–128]. Таким чином, міфологічний мотив жертвоприношення в інтерпретації Г. Пагутяк трансформується в мотив ініціації, після якої герой дізнався про володіння особливим даром.

Роль вогню в обрядах переходу відзначав М. Еліаде: «Одне з випробувань в ініціації шаманізму вимагає здатності витримувати екстремальний холод і жар палаючого вугілля» [16]. Старозавітна Книга пророка Даниїла містить оповідь про чудесний порятунок з вогню трьох юнаків, що засвідчив їхній особливий статус і зв'язок з істинним Богом. Аналізуючи «Слугу з Добромиля», А. Артюх акцентує, що «важливим у романі є архетипний образ вогню» [1, с. 475]. Погоджуємося з дослідницею в тому, що міфологема вогню у творі

Г. Пагутяк передусім корелює з образом Слуги, який сам характеризує значення цієї першостихії у своєму житті: «Можна сказати, що я народився у вогні, і вже не знаю, чи то я супроводжую його, а чи він супроводжує мої вчинки» [13, с. 64]. Маленьким він «занурив обидві руки в гарячий попіл і став вибирати з нього жар» [13, с. 92]. Після цього на руках не лишилося жодних слідів, що засвідчило особливе походження дхампіра, його надлюдську природу. У зв'язку з іншими образами роману міфологема вогню репрезентована образами, що виявляють семантику знищення. У видіннях Слуги у полум'ї поставала загибель його батьків: «Я бачив мою матір, яка горіла живцем, я бачив свого батька, чиє обезглавлене тіло горіло на кострищі» [13, с. 203]. Кирило, який наглядав за Слугою в монастирі, смертельно обпікся вогнем, коли спалахнула сопілка. Таким чином, пов'язана з мотивом незвичайного походження міфологема вогню реалізує в романі амбівалентну семантику.

У «Поетиці міфу» Є. Мелетинський розглядає функції культурного героя, пов'язані з упорядкуванням світу: «<...> їхня специфіка не зводиться до здобування культурних благ, культура включає в себе і загальну впорядкованість, необхідну для нормального життя в рівновазі з природним оточенням» [7]. Відповідна функція Слуги відображена насамперед у самохарактеристиці: його завдання – «виправляти заподіяну кривду, пом'якшувати зло» [13, с. 64]. Така потреба зумовлена пануванням у суспільстві хаосу й руйнації: більшовицька влада у романі ототожнюється з Антихристом, який «палить церкви, котрі дерев'яні, а з кам'яних робить вертепи і стайні» [13, с. 8]. Особиста аксіологія героя відображає синтез елементів християнської етики та язичницьких уявлень, спільною для яких є космічна гармонія: «<...> не можна порушувати природний плін речей, треба шанувати давні звичаї, бо люди, котрі їх уклали, прислухалися до свого серця і до голосу природи» [13, с. 90]. Слуга цінував часи, за яких шанобливо ставилися до всіх Божих створінь: «Люди не дивились на тварин, як на їжу, а як на братів по крові» [13, с. 143]. В ієрархії істот Слуга віддавав перевагу опирам над людьми: «Опири є частиною природи, а ви, люди, вважаєте себе вінцем творіння, при цьому проповідуйте смирення і покору перед єдиним паном – Богом. Тому з вас погані слуги, себелюбні й заздрісні» [13, с. 91]. Героя пригнічувало вічне повторення зла, яке він намагався врівноважити добродійством: «Світ вперто не бажав змінюватись, але Слуга все одно мусив ним опікуватись, ставити на ноги, коли той, втративши рівновагу, падав, заюшившись кров'ю» [13, с. 287]. У подібних рефлексіях і характеристиках окреслюються риси, що споріднюють образ Слуги з Добромиля з міфологічним культурним героєм, основна місія якого – підтримувати лад у Всесвіті.

Інтенції Слуги до впорядкування світу як утілення космічної гармонії увиразнюються обра-

зом «небесної мелодії». У розмові з Олексієм Івановичем він пояснює сутність музики: «Музика, яка лежить в основі гармонії світобудови, пане докторе. Її можна почути у собі й виїняти з себе. А потім відтворити. Ця музика не вбиває» [13, с. 70–71]. В есеї «Блукаюча пісня», що входить до книги «Сновиди: сні українських письменників», Г. Пагутяк розмірковує про свій оніричний досвід, завдяки якому дізналася про «космічну, потойбічну, нелюдську музику» [10, с. 279]. Авторка зазначає, що «у китайців музика – це закон світобудови. Вона не пов'язує душі праведників з Богом, а пронизує наскрізь усе суще. І людина може пізнати й відтворити цю гармонію, відшукавши її в собі» [10, с. 280]. Відтак, прагнення до відновлення ладу супроводжуються бажанням Слуги віднайти мелодію життя, що суголосно античній інтерпретації музики «як упорядкованої частини космосу» [3, с. 330].

Г. Пагутяк називає «Слугу з Добромиля» книгою «про безмежну відданість і про безкорисливість» [14]. Мотив служіння людям виступає основним, а отже, головний персонаж є проекцією «незалежного культурного героя – благодійника людства» [6, с. 17]. Ставлення Слуги до свого призначення закорінене в Біблії: в Євангелії знаходимо слова Ісуса Христа, який називає себе слугою: «Я ж серед вас як Той, що служить» (від Луки 20:7). Слуга часто повторює слова про свою місію, надаючи у такий спосіб мотиву служіння більшої переконливості й виразності: «Я створений для того, щоб служити» [13, с. 89]. Його образ алюзійно пов'язаний з головним персонажем роману Г. Гессе «Гра в бісер», адже прізвище Йозефа «Кнехт» з німецької перекладається як «слуга». Окрім того, Г. Пагутяк сама вказує на генетичну спорідненість образу Слуги з персонажами творів німецького письменника [11; 12].

Коментуючи еволюцію культурного героя, Є. Мелетинський указує, що, крім турботи про світоустрій, цей архетипний образ відображає «захист від хтонічних, демонічних сил, які втілюють хаос, боротьбу з ними, знищення їх як тих, що заважають мирному життю людства» [6, с. 24]. Історичні реалії в романі «Слуга з Добромиля» набувають міфологічних рис: «<...> рушники зривають і кидають собі під ноги люди, що їх звуть енкаведистами, хоч насправді то слуги Антихриста» [13, с. 10]. Образ лейтенанта НКВС, згодом капітана, уособлює демонічні сили: «<...> люди кажуть, ніби це сам нечистий, бо навіть куля його не бере» [13, с. 61]. Слуга й капітан є ворогуючими між собою силами: «І вони вийшли, двоє слуг, один темний, другий світлий, а куди ніхто не знає» [13, с. 326]. Хтонічний характер сил, з якими борюся Орден Золотої Бджоли, підкреслюється в назві Ордену Золотої Дракона. Слуга у розмові з Яном Гербуртом навів алегорію, в якій сконцентровано антитетичні характеристики ворогуючих сторін: «Бджоли збирають мед із ранку до вечора, носять

його до вулика, але ніч належить Дракону, котрий грабує вулики і ховає мед глибоко під землею, щоб міг користати з нього сам» [13, с. 275]. Отже, приналежність Слуги до Королівства опирів – справжнього галицького лицарства, яке протистоїть силам зла, дозволяє виводити генезу образу від міфологічного культурного героя.

Міфологічний культурний герой являє собою спільноту людей і протидіє духам і богам, які їй загрожують. У неоміфологічній інтерпретації Г. Пагутяк цей архетип зазнає значних трансформацій, оскільки його втіленням є дхампір, а ворожі сили репрезентовано людьми. Так, лейтенант, у якому говорить кров минулих поколінь, плекає бажання розправи: «І найгірше, що мусить вдавати, ніби захищає отих недолюблених істот, яких хочеться садувати на палю, розпанахувати їм черева, виривати серце й печінку, пити ще теплу кров із золотої чаші, садженої дорогим камінням» [13, с. 19]. Купець дивувався поведінці Слуги: «І дивно мені: людського у тобі мало, бо люди так не чинять, як ти» [13, с. 178]. Відтак образи опирів і людей у романі «Слуга з Добромиля» здебільшого протиставляються, і лише окремі представники простого люду виступають носіями справжніх чеснот.

«Суперперсональність» міфологічного героя притаманна й персонажеві роману Г. Пагутяк, що виявляється у його надприродних властивостях: «<...> поодинокі кулі, а далі автоматна черга, не завдали незнайомцю жодної шкоди» [13, с. 25]. Слуга був свідомий своєї здатності впливати на природні стихії: «<...> надворі дощ, і він буде падати, скільки я йому скажу» [13, с. 70]. Він мав особливий зв'язок з тваринами, навіть з хижими – з пардусами: «Наші погляди проникали дуже глибоко, й ми начебто ставали братами, бо від того контакту відразу з'явилась довіра» [13, с. 129]. Додаткову надприродну силу герой здобуває у ході ініціації, яка відбулася в лісі, біля кам'яного ідола Перуна: Лука, роблений опир, випив з нього кров, і Слуга був змушений увійти в його тіло. Він убив Ворожбита, що було під силу тільки дхампіру: «Мертве тіло почало обвуглюватися від невидимого вогню і врешті розсипалось на порошок» [13, с. 160–161]. Властивий міфологічному культурному героєві норовистий характер як складову суперперсональності Г. Пагутяк трансформує у внутрішню активність і схильність до рефлексій, що також виступає ознакою неоміфологізму. Слуга усвідомлював свою незвичайність: «<...> я був не просто людиною: мав дві душі, хоч відчував у собі тільки одну, бо ці дві душі перебували у злагоді» [13, с. 123]. У цих словах сконцентровано зв'язок персонажа з моногероєм міфу, який «еквівалентний моделі Всесвіту, виступаючи синонімом його повноти і розмаїття» [15].

Є. Мелетинський визначає такі риси образу лицаря, як утілення архетипу культурного героя: «Як відомо, він належить до космополітичного уявного товариства, яке дотримується лицарського

кодексу честі, що включає поряд зі сміливістю поштивість, дотримання складних правил, захист слабких і знедолених» [6, с. 32–33]. Купці та їхній Слуга з Добромиля належали до Ордену Золотої Бджоли. У міфологічній площині вулик символізує зразковий суспільний устрій, а золото асоціюється з мудрістю, відтак назва ордену підкреслює його шляхетні устремління й організованість як осередку лицарства. Купець з Перемишля видавався Слугі дуже шляхетним лицарем-заступником галицького краю: «Його заманили в пастку й вбили люди Дракона. Такого сильного, мудрого, відважного і вірного Перемиській землі й Королівству Галицькому» [13, с. 295]. Образ Слуги з Добромиля концентрує семантику відданості: «Найважливіше для нього – лишатись вірним своєму призначенню аж до останнього віддиху» [13, с. 307]. Слуга дотримується певних правил і не бажає їх зраджувати: «<...> хотів би бути добрим і не чинити нікому зла» [13, с. 140]. Чесноти, які плекає в собі головний герой роману, за аксіологічною шкалою тотожні найвищим християнським цінностям. Зокрема, бажання Слуги служити лише одному господарю є проекцією Євангельських приписів: «Я не можу бути нічим слугою, крім Купця з Добромиля» [13, с. 138]. Лицарський кодекс Ордену Золотої Бджоли в інтерпретації Г. Пагутяк відображає етичні настанови і спонуки, постульовані в Біблії. Отже, архетип культурного героя в образі Слуги з Добромиля втілено через архетипний образ лицаря.

У своїх творах Г. Пагутяк часто інтерпретує модель циклічного часу. В аналізованому романі вона реалізується через образи безсмертних опирів: «<...> смерть – менше лихо, аніж те незмірно довге життя, яке маємо ми з Купцем із Перемиш-

ля. Життя, обтяжене безліччю помилок, що повторюються» [13, с. 239]. Лінійність у цьому випадку долається шляхом «уведення персонажів з різною темпоральністю», що забезпечують «комунікацію між емпіричним світом і світом вічності» [15]. Причому безсмертя Слуги з Добромиля є ще однією ознакою «суперперсональності», властивої міфологічному культурному героєві.

Сюжетотворчу функцію в романі виконує властивий героїчному міфу мотив подорожі, який реалізується передусім через образи Слуги та купців: «Найліпше бути купцем: той всюди мандрує» [13, с. 192]. У розмові Слуги з Олексієм Івановичем образ дороги набуває символічного значення життєвого вибору: «<...> все залежить, із якої дороги ви звертаєте: з дороги добра чи дороги зла. Ви звертаєте з неї, коли пізнаєте саму суть дороги» [13, с. 193]. Слуга закликав Олексія Івановича зійти з «дороги, яка веде до комунізму, цієї утопії, що її спалювала різна нечисть» [13, с. 190]. Образ дороги в міркуваннях героя набуває сакральних конотацій: «Жити так, як жив Христос з апостолами – ото і є дорога добра, що веде до спасіння душі» [13, с. 172]. Корелюючи з образом безсмертного Слуги, мотив подорожі трансформується в мотив вічного повернення.

Таким чином, у романі «Слуга з Добромиля» Г. Пагутяк реактуалізує мотиви героїчних міфів, що корелюють насамперед з образом головного персонажа. В інтерпретації письменниці героїчне начало втілено в образі дхампіра, що свідчить про неоміфологічну трансформацію архаїчного архетипу. Перспективи подальших досліджень в означеному напрямку полягають у відстеженні елементів героїчних міфів та специфіки їх утілення в інших творах Г. Пагутяк.

Література

1. Артюх А. Поетика самопізнання / А. Артюх // Критика прози : статті та есеї / В. Неборак, І. Котик, М. Котик-Чубінська, М. Барабаш, К. Левків; Львів. від-ня Ін-ту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України. – К.: Грані-Т, 2011. – С. 469–478.
2. Вещикова О. Образ священнослужителя як носія містичного досвіду в романах Г. Пагутяк «Слуга з Добромиля» й «Урїзка готика» / О. Вещикова // Наукові праці : наук.-метод. журн. – Вип. 210. – Т. 222. Філологія. Літературознавство. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. – С. 58–62.
3. Керлот Х. Словарь символов / Х. Керлот. – М.: REFL-book, 1994. – 608 с.
4. Левків К. Містична історія від родички Дракули / К. Левків // Критика прози: статті та есеї / В. Неборак, І. Котик, М. Котик-Чубінська, М. Барабаш, К. Левків; Львів. від-ня Ін-ту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України. – К.: Грані-Т, 2011. – С. 199–205.
5. Лукьяненко Д. Експериментальний образ «сковородинської людини» у романі Г. Пагутяк «Слуга з Добромиля» / Д. Лукьяненко // Вісник Луганського національного університету ім. Т. Шевченка. Філологічні науки. Частина І. – 2011. – №3. – С. 134–141.
6. Мелетинский Е. О литературных архетипах / Е. Мелетинский. – М.: Российский государственный университет, 1994. – 136 с.
7. Мелетинский Е. Поэтика мифа [Электронный ресурс] / Е. Мелетинский. – Режим доступа : http://royallib.com/book/meletinskiy_eleazar/poetika_mifa.html
8. Неборак В. Слуга опиря з Добромиля : спроба переказу / В. Неборак // Критика прози : статті та есеї / В. Неборак, І. Котик, М. Котик-Чубінська, М. Барабаш, К. Левків; Львів. від-ня Ін-ту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України. – К.: Грані-Т, 2011. – С. 206–224.

9. Огульчанська О. Своєрідність хронотопу в романах Г. Пагутяк «Слуга з Добромиля» і В. Орлова «Альтист Данилов» / О. Огульчанська // Наукові записки Харківського національного університету ім. Г. С. Сковороди : Літературознавство. – 2014. – Вип. 1 (1). – С. 116–124.
10. Пагутяк Г. Блукаюча пісня / Г. Пагутяк // Сновиди : сні українських письменників / упоряд. Т. Малкович. – К. : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2010. – С. 277–280.
11. Пагутяк Г. Ілюзії фейлетонної доби // Потонули в снігах / Г. Пагутяк. – Львів : ЛА «Піраміда», 2010. – С. 151–153.
12. Пагутяк Г. Навіть найстрашніші речі, якщо вони мають естетичну цінність, можуть бути описаними [Електронний ресурс] / Г. Пагутяк. – Режим доступу : <http://vsiknygy.net.ua/interview/5246/>
13. Пагутяк Г. Слуга з Добромиля: [роман] / Г. Пагутяк. – К.: Дуліби, 2006. – 336 с.
14. Пагутяк Г. Усе висміяли, перевернули, вирубали сад і побігли за гранатами [Електронний ресурс] / Г. Пагутяк. – Режим доступу : <http://www.litgazeta.com.ua/node/621>.
15. Погребная Я. Актуальные вопросы современной мифопоэтики [Электронный ресурс] / Я. Погребная. – Режим доступа : http://royallib.com/book/pogrebnaaya_yana/aktualnie_problemi_sovremennoy_mifopoetiki.html
16. Элиаде М. Мифы, сновидения, мистерии [Электронный ресурс] / М. Элиаде. – Режим доступа : http://royallib.ru/book/eliade_mircha/mifi_snovideniya_misterii.html
17. Monaghan P. The Encyclopedia of Celtic Mythology and Folklore / P. Monaghan. – New York : Facts On File, 2004. – 528 p.

Галина Бокшань

ГЕРОИЧЕСКИЙ МИФ В РОМАНЕ ГАЛИНЫ ПАГУТЯК «СЛУГА ИЗ ДОБРОМИЛЯ»

Аннотация. В статье анализируется специфика оригинальной интерпретации героического мифа в романе Г. Пагутяк «Слуга из Добромиля». Определяются особенности реализации мотивов героического детства (необычного происхождения, спасения младенца от нависшей угрозы, инициационных испытаний) через образ главного персонажа. Характеризуется своеобразие воплощения в образе Слуги из Добромиля функций культурного героя, направленных на упорядочение мира и борьбу с хтоническими силами. Рассматриваются черты «суперперсональности» мифологического героя, спроектированные на главного персонажа романа (способность общаться с животными, управлять природными стихиями, бессмертие). Прослеживаются интертекстуальные связи образа Слуги с архетипным образом рыцаря и характерным для героического мифа мотивом путешествия.

Сделан вывод о том, что воплощение героического начала в образе вампира свидетельствует о неомифологической трансформации архетипа в романе «Слуга из Добромиля», а объектом дальнейших исследований могут стать элементы героического мифа в других произведениях Г. Пагутяк.

Ключевые слова: неомифологизм, героический миф, мотивы героического детства, архетип культурного героя, архетипный образ рыцаря, мифологема огня, мотив путешествия, модель циклического времени, мотив вечного возвращения, интертекстуальные связи.

Halyna Bokshan

THE HEROIC MYTH IN HALYNA PAHUTIAK'S NOVEL "THE SERVANT FROM DOBROMYL"

Summary. The paper analyzes the specifics of original interpretation of heroic myths in H. Pahutiak's novel «The Servant from Dobromyl». It examines the peculiarities of realizing the motifs of heroic childhood (unusual origin, rescuing a child from the impending threat, initiation trials) through the main character. The study characterizes the originality of personifying the functions of a culture hero, directed towards arranging the world and fighting with chthonic forces, in the character of the Servant from Dobromyl. It looks at the features of a mythological hero's «superpersonality», projected onto the main character of the novel (the ability to understand animals, govern natural phenomena, immortality). The paper traces intertextual connections of the Servant character with the archetypal character of a knight and the motif of journey characteristic of a heroic myth.

The conclusions show that the embodiment of heroic features in the dhampir character testifies neomythological interpretation of the archetype in the novel «The Servant from Dobromyl», and the elements of heroic myths in other H. Pahutiak's works can be the object of further research.

Key words: neomythologism, heroic myth, motifs of heroic childhood, archetype of a culture hero, archetypal character of a knight, mythologem of fire, motif of journey, model of cyclic time, motif of eternal return, intertextual connections.

Стаття надійшла до редакції 10.09.2016

© *Бокшань Галина Іванівна* – аспірантка кафедри української літератури Херсонського державного університету, старший викладач кафедри іноземних мов Херсонського державного аграрного університету.